«Αχαρνής»

Όταν οι άνθρωποι του θεάτρου παρουσιάζουν μπροστά σε μας το κοινό ένα Σαίξπηρ, έναν Μπέκετ, έναν Ψαθά, «παίζουν» για μας, έτσι λένε σ' όλες τις γλώσσες που κατέχω. Δηλαδή, εκείνοι παίζουν κι εμείς βλέπουμε. Το ρήμα σημασιολογικά μετατοπίζεται και αλλάζει γραμματικό πρόσωπο, όταν πρόκειται για Αριστοφάνη. Μας περιλαμβάνει στο παιχνίδι. «Να παίξουμε Αριστοφάνη;», μας προσκαλούν κάθε καλοκαίρι οι αφίσες, όπως λέμε «Να παίξουμε κρυφτό; Κυνηγητό; Κλέφτες και αστυνόμους; Να παίξουμε MAZI;» Ο Αριστοφάνης παίζεται MAZI και ο κάθε θεατής που έχει εμπειρίες έστω και 5-6 αριστοφανικών καλοκαιριών μπορεί να διατυπώσει τους κανόνες. Π.χ., μαζί με τους δημιουργούς να επικεντρωνόμαστε σ' εκείνο το μέρος του αριστοφανικού κοινωνικού προβληματισμού, που μπορεί να ιδωθεί ως επίκαιρο και να αναλαμβάνουμε τον ρόλο που μας προτείνει το παιχνίδι: του διαχρονικά ταλαιπωρούμενου, εξαπατούμενου, χειραγωγούμενου, κ.λπ., λαού και –αναλόγως με τη στάση του εκάστοτε σκηνοθέτη, να στηρίξουμε θερμά τα πρότζεκτ του κεντρικού ήρωα (Δικαιόπολη, Χρεμύλου, Λυσιστράτης…), ωσάν να ήμασταν το εκλογικό του κοινό. Είτε πάλι μ' ένα γλυκόπικρο αλλά πάντα μαζικό χαμόγελο να παρακολουθούμε πως σβήνει το πυροτέχνημα της αριστοφανικής ουτοπίας μπροστά στα μάτια μας. Πρακτικά από μας χρειάζεται να ανταποκρινόμαστε με άφθονο γέλιο στις κωμικές πάσες των ηθοποιών, να αρπάζουμε στον αέρα τις επικαιροποιημένες πολιτικές σατιρικές επιθέσεις, να συντονιζόμαστε με το επιλεγμένο από τον σκηνοθέτη υφολογικό κανάλι της λαϊκής παράδοσης ή της αναγνωρίσιμης σημερινής στυλιστικής, να δεχόμαστε για πολλοστή φορά, χαρούμενοι και απενοχοποιημένοι, τα πιο χονδρά σεξουαλικά αστεία, σαν να μην τα περιμέναμε.

Το κοινό πήγαινε στην παράσταση του Κώστα Τσιάνου πανέτοιμο να παίξει «Αχαρνής». Να παίξουμε MAZI. Πολλοί παράγοντες λειτουργούσαν ως κράχτες της παράστασης. Πρώτον, βέβαια, τα ονόματα των τόσο δημοφιλών πρωταγωνιστών όπως ο Πέτρος Φιλιππίδης, ο Παύλος Χαϊκάλης, ο Κώστας Κόκλας, που εγγυούνταν την εμπειρία του μαζικού εξυγιαντικού, έστω για όσο διαρκεί, γέλιου. Το όνομα του σκηνοθέτη υποσχόταν τη μελετημένη χρήση της λαϊκής μουσικής και χορευτικής παράδοσης στην αναζήτηση της ζωντανής διαχρονικής φλέβας του γλεντιού. Το όνομα του Γιάννη Μετζικώφ προανήγγελλε εικαστικό πλούτο και κωμική ευστοχία. Και αναμφίβολα το θέμα του παραλογισμού του πολέμου δεν μπορούσε να ακουστεί πιο πειστικό παρά στις μέρες και στην περιοχή μας, όπου εντελώς δίπλα μας εκτοξεύονται συνεχώς θανατηφόροι πύραυλοι εκατομμυρίων και ταυτόχρονα ρέει ένα ασταμάτητο ποτάμι από ανθρώπους που δεν έχουν πια τίποτα.

Όμως τελικά δεν παίξαμε, μείναμε εκτός…

Οι φτιαγμένες για ανοιχτούς θεατρικούς χώρους παραγωγές πολλές φορές δοκιμάζονται στις περιοδείες τους όταν καλούνται να χωρέσουν ή να γεμίσουν διάφορα σκηνικά περιβάλλοντα. Για να χωράει παντού, η παραγωγή των «Αχαρνών» είχε ένα πατάρι-δάπεδο, περιορισμένο με τα αναγκαία φωτοακουστικά, που και στρίμωχνε αφάνταστα τη δράση, και άφηνε μεγάλο μέρος του σκηνικού χώρου της Σχολής Τυφλών ακάλυπτο και αχρησιμοποίητο. Ο δυνατός (υπερ)υποστηριγμένος τεχνητά ήχος δεν μπορούσε να καλύψει αυτό το κενό που δημιουργήθηκε μεταξύ του κοινού και των ηθοποιών, γεγονός που μας άφηνε «εκτός παιχνιδιού». Ο πρωταγωνιστής Πέτρος Φιλιππίδης απευθυνόταν σε μας από μακριά και φωναχτά, κάτι που του στερούσε την αμεσότητα και τη φυσικότητα. Σαν να μην είχε το χώρο και το χρόνο για τα γνωστά του χαρακτηριστικά και αναμενόμενα από το κοινό του κωμικά σόλο.

Ενώ ο Χορός, που είναι η βασική κωμική ύλη του Αριστοφάνη και το σημαντικότερο κομμάτι της παράστασης για τον ίδιο τον σκηνοθέτη Κώστα Τσιάνο, έπνιγε τον χώρο και τους ρόλους, έτσι όπως γέμιζε την πλατφόρμα. Η ανεβασμένη σχεδόν ως λαϊκή όπερα παράσταση με την άφθονη μουσική του Γιώργου Ανδρέου και τη συνεχή χορευτική κίνηση (χορογραφία Τσιάνου-Έλενας Γεροδήμου), με μεγαλωμένες από τα κοστούμια του Μετζικώφ φιγούρες των χωρικών καρβουνιάριδων (χαμηλές βράκες, τετράγωνες πλάτες), με μουσικά όργανα στα χέρια των μελών του Χορού, χρειαζόταν άπλα και άνεση. Όλα αυτά μπούκωναν τη σκηνική δράση και η σημαίνουσα, για τον Κώστα Τσιάνο -που έτυχε και της μεγαλύτερης φροντίδας εκ μέρους του- τελετουργική πλευρά των λαϊκών δρώμενων μεταφραζόταν τελικά σε μια επαναλαμβανόμενη και μονότονη κινούμενη εικόνα. Ο σκηνοθέτης φαίνεται να πίστευε ότι ο Παύλος Χαϊκάλης, ο Κώστας Κόκλας, ο Τάκης Παπαματθαίου, ο Ιωάννης Παπαζήσης θα τα βγάλουν πέρα στους ρόλους του Λάμαχου, του Μεγαρίτη, του Θηβαίου και του Ευριπίδη αντίστοιχα, χωρίς περισσότερο ψάξιμο εκ μέρους του. Έβγαλε ο καθένας κάποιες στιγμές του, αλλά αυτές παρέμειναν σκόρπιες και το διάχυτο κωμικό στρώμα δεν δημιουργήθηκε.

Όπως δεν δημιουργήθηκε και η ευδιάκριτη σύνδεση της παράστασης με την πολιτική επικαιρότητα, δεν έγινε ένας σύγχρονος αναστοχασμός της αγανάκτησης του πολίτη Δικαιόπολη με τον οποίο μπορούσε να ταυτιστεί (μέσα στα πλαίσια του κοινού παιχνιδιού που λέγαμε) ο κόσμος.